

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Görme Engelliler İçin Bir Materyal Çalışması: Memduh Şevket Esendal'ın "Otlakçı" Hikâyesinin (B1) Seviyesine Uyarlanması ve Braille Alfabetiyle Yazılması¹

Feyza İbrahimoglu²

Hayrullah Kahya³

Özet

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusundaki ihtiyaçlar alanla ilgili çalışmaların giderek artmasına sebep olmaktadır. Bu durum beraberinde alanla ilgili yeni çalışmaların yapılmasının önünü açmaktadır. Bu yeni çalışma alanlarından birisi de Türkçenin dezavantajlı gruplara öğretimidir. Çünkü insanların farklı fizyolojik özelliklere sahip olmalarından kaynaklanan zorlukları aşabilmek adına eğitim sürecini kolaylaştırmak için bazı değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen görme engelli bireylere yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulduğu ortadadır. Nitekim literatürde görme engellere yönelik çalışmaların az olduğu görülmektedir. Yabancı dil öğretiminde temel becerilerin dinleme ve okuma becerileri olduğu düşünüldüğünde, Türkçeyi öğrenmek isteyen görme engelli bireyler için bu becerilerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar öncelik verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğrenen görme engelli bireylerin okuma becerisinin gelişimine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen görme engelli bireylerin okuma becerileri onların Türkçe özgün metinlerle buluşmaları yoluyla geliştirilebilir. Ancak özgün metinler her dil seviyesine uygun olamayacağından bu metinlerin uyarlanması gerekmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada Memduh Şevket Esendal'ın "Otlakçı" hikâyesi B1 seviyesine uyarlanmış ve Braille alfabesiyle yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi
Görme engelli yabancılara Türkçenin
öğretimi
Braille alfabesi
Hikâye uyarlama

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 14.02.2024

Kabul Tarihi: 26.03.2024

Elektronik Yayın Tarihi: 30.06.2025

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1427996

¹ Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Görme Engelliler İçin Bir Materyal Çalışması: Memduh Şevket Esendal'ın Otlakçı Hikâyesinin B1 Seviyesine Uyarlanması ve Braille Alfabeti ile Yazılması başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, feyzaibrahimoglu@gmail.com, 0000-0002-1192-6453

³ Prof.Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, hayrullahkahya@hotmail.com, 0000-0002-1192-6453

A Material Study For The Visually Impaired Learning Turkish As A Foreign Language: Memduh Şevket Esendal's "Otlakçı" Adaptation Of The Story At (B1) Level And Writing It In Braille Alphabet

Abstract

The needs of teaching Turkish as a foreign language lead to an increase in field-related epidemics. This situation paves the way for the formation of new epidemics in the area. One of these new areas of study is the teaching of Turkish to disadvantaged groups. Because people have different cells and are affected by these divisions, some changes are needed to change the education process. It is obvious that this physical work is needed for disabled individuals who want to learn Turkish as a foreign language. In fact, it seems that there are few cases of vision disorders in the literature. Considering that basic information is listened to and read in foreign language teaching, the outlook for disabled individuals who want to learn Turkish to be produced in this way is understood. This ability will contribute to increasing reading ability, which will prevent these viruses from being seen in Turkish language learners. The visually impaired who learn Turkish as a foreign language can continue to read, where Turkish can be improved by encountering original texts. However, these texts need to be adapted since the original texts are suitable for the language options. In this context, in this study Memduh Şevket Esendal's "Otlakçı" story is adapted to B1 and written in Braille alphabet.

Keywords

Teaching Turkish as a foreign language
Teaching Turkish to visually impaired foreigners
Braille alphabet
Story simplification

About Article

Sending Date: 14.02.2024
Acceptance Date: 26.03.2024
Electronic Issue Date: 30.06.2025

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1427996

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi, uzak mesafelerin yakınlaşması, kültürler arası etkileşimin artması, ticaret, eğitim, sağlık vb. birçok alanda ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda yabancı dil öğrenmeye olan rağbet artmıştır. Türkiye'nin jeopolitik konumu, sınırında olan savaşlar ve bu savaşlardan kaynaklı göçlerin olması, önemli turizm merkezlerinin olması, pek çok ülke ile ticari iş birliklerinin sağlanması gibi faktörler Türkçeye olan merakın giderek büyümesini sağlamış ve Türkçenin öğrenilmesini olan istek ve ihtiyacın artmasına sebep olmuştur.

Bir dilin kurallarını çok iyi bilmek, kişinin o dili kullanarak kendisini yazılı veya sözlü bir biçimde ifade edebileceği anlamı taşımamaktadır. Hedef dilin öğreniciye kazandırılmasında ana materyalin metinler (Melanlioğlu, 2021) olduğu anlayışından hareketle; ders kitaplarında bulunan metinlerden farklı olarak özgün metinlerden yararlanmak, dil becerilerinin geliştirilmesine ve o dil ile iletişime girilmesine katkı sağlayacaktır. Özgün metinler, dil öğretim kaygılarından uzak olarak ve doğal iletişim ortamlarında anadili konuşucuları için üretilmiş malzemelerdir (Durmuş, 2013). Bekleyen (2004) kaygının dil öğrenenlerin başarı düzeylerini etkileyebilecek bir faktör olduğunu ve dil

öğretmenlerinin bu gerçeğin farkında olarak farklı tekniklerle kaygı düzeylerini azaltmaya çalışması gerektiğini belirtmektedir. Güzel & Barın'a (2016) göre yabancı dilin öğretilmesi süreci; hedef kitle, hedef süre, ihtiyaçların ne olduğu ve öğretilecek konu ile materyallerin uygunluğu gibi başlıklar doğrultusunda önceden planlanmalıdır. O halde öğretim planlanırken engelli ve engelsiz tüm hedef kitlenin ihtiyaçları doğrultusunda program ve materyal geliştirilmeli, süreç içerisinde beklenmedik bir durumla karşılaşıldığında anlık ve günü kurtarmaya yönelik çalışmalar yapılmamalıdır. Yanpar & Yıldırım (1999) materyal hazırlama sürecinde; materyallerin bütün öğrencilerin kullanabileceği ve yararlanabileceği şekilde hazırlanması gerektiği, öğrenciye hazırlama ve uygulama imkânı sağlaması gerektiği ve öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için öğretim materyallerinin içerikte meydana gelen yenilikleri ve gelişmeleri yansıtabilmesi gerektiğini belirtmektedir. Açıkgöz (2006) çalışmasında görme engellilerin yabancı dil öğrenim süreçlerinde kullanılabilecek materyal ve yöntemlerle ilgili tavsiye niteliğinde bir bölüm oluşturmuştur. Çalışmalar incelendiğinde öne çıkan materyaller; Braille alfabesi ile oluşturulmuş kartlar, kitaplar, etkinlikler ve ses dosyalarının yoğun kullanıldığı oyunlar, etkinliklerdir. Bireyin ihtiyaçlarına yönelik düzenlemelerin yapılması, öğrencinin mevcut görmesini etkin bir şekilde kullanacağı ortam ve materyal düzenlemelerinin sağlanması ile gerçekleşecektir (Ataman, 2009). Ne öğretilmeli yerine nasıl öğretilmeli üzerine odaklanarak, öğrencilerin daha iyi öğrenebilme yollarını (Ellis & Sinclair, 1989; akt., Aydın & Zengin 2008) aramak ve bu doğrultuda materyaller geliştirmeye çalışmak önem teşkil etmektedir. Dil öğreniminde amaç hedef dilde okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini etkin bir şekilde kullanabilmek, hedef dili konuşanlarla sağlıklı iletişim kurabilmek ve o dile ait kültürü yakından tanıyıp öğrenmektir. Polat (1992) dil ve edebiyat öğretiminin birbirini tamamlayan bir bütün olduğunu vurgularken; Açı ve Demir (2011) ise edebi metinlerin, dil öğretimi ve öğreniminin ileri seviyelerinde vazgeçilmez bir parçasını oluşturduğunu ayrıca kelime hazinesini geliştirip zenginleştirdiğini, anlama ve anlatma becerilerini artıran bir özellik taşıdığını belirtmektedirler. Yabancı bir dil öğretilirken hedef dildeki dil yapıları, kalıp ifadeler, kültürel unsurlar, hedef dile ait gelenek, görenekler ve inanışlar gibi farklı unsurlar da öğretilir. Yabancılar Türkçe öğretimi alanında kullanılan öğretim setlerinin tek başına tüm bu unsurları karşılamada yetersiz kalmaktadır. Polat'a (1990) göre amacın öğrenciyi yaşama hazırlamak olması nedeniyle ders kitabı dışında var olmayan kurma metinler yerine özgün metinlerle çalışılması gerekmektedir. Ancak edebi metinlerin seviyelere göre sadeleştirme çalışması yapılmadan doğrudan kullanılması yukarıdaki amaçlarla ters orantılı olacaktır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte her alanda olduğu gibi eğitim alanında yenilikler görülmektedir. Görme problemi yaşamayan bireyler için dil öğrenirken karşılaşılan fiziksel ve zihinsel zorluklara, görme engeli olan bir kişinin maruz kaldığı düşünüldüğünde yapılan yeniliklerin yeterli olmadığı görülmektedir. Dünyanın farklı yerlerinde ve zamanlarında görme engeli olan ve olmayan insanlar bir arada yaşamaktadır. Temel haklar konusunda hiç kimse birbirinden farklı değildir. Görme engelli bireylerin, bu engelden kaynaklı olarak temel ihtiyaçlarının karşılanması konusunda engeli olmayan bireylerden farklılıkları bulunabilmektedir. Bu farklılıkları sosyal hayattaki her alanda en aza indirmek, eşit imkanlarla eğitim olanağı sağlamak ve eğitim içeriğine uygun materyal geliştirmek son derece önem teşkil etmektedir. Alanyazın tarandığında metin sadeleştirme çalışmalarının olduğu görülmektedir. Bakan (2012), çalışmasında edebi bir eseri B1 seviyesine sadeleştirerek yabancılar Türkçe öğretiminde okuma ve anlamayı geliştirmeyi amaçlamıştır. Yıldırım (2013), çalışmasında bir romanı Türkçe öğrenen yabancılar için A1-A2 seviyesine sadeleştirmiş ve çalışmanın sonuna A1 ve A2 Türkçe-Türkçe sözlük ekleyerek alana materyal kazandırmayı amaçlamıştır. Kutlu (2015) A1-A2 seviyesine hikâye uyarladığı çalışmasında

uygun metinlerle okuma becerisini kazandırmayı ve geliştirmeyi, söz varlığını zenginleştirmeyi sadeleştirme çalışmasıyla sağlamış; hazırlanan etkinlikler ile öğrenimin kalıcılığı amaçlamıştır. Yılmaz (2021) tarafından seçilmiş bazı hikâyeler B1 seviyesine uyarlanmış, Türkiye Maarif Vakfı'nın hazırladığı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan B1 seviyesindeki dil bilgisi yapıları ölçüt alınmış olup hikâyelerin sonuna okuma etkinlikleri eklenmiştir. Ocak (2022) tarafından yapılan çalışmada hikâyeler B2 seviyesinde uyarlanmıştır.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere yönelik yapılan metin sadeleştirme çalışmalarının bir kısmı yukarıda görülmekte olup bu çalışmaların görme engellilere yönelik olmadığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte görme engelli yabancılar için Türkçe öğretimi alanında yapılan bazı çalışmalar mevcuttur. Becel (2014) tarafından yapılan çalışmada *Earworms Rapid Turkish* adlı uygulama yabancı dil öğretim yöntem ve ilkeleri açısından incelenmiştir. Bulut (2015) tarafından yapılan çalışmada görme engelli yabancılar için Türkçe öğretiminin sorunlarından bahsedilmiş ve çözüm önerilerine yer verilmiştir. Bulut (2016) tarafından yapılan başka bir çalışmada geçmişten günümüze kadar alanla ilgili yapılan araştırmalara bakılmış olup literatür taraması yapılmıştır. S. Bulut & Bulut (2016) tarafından yapılan çalışmada görme engelli yabancılar için Türkçe öğretimi bir sosyal sorumluluk kapsamında ele alınmış ve çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Yiğit & Gökdoğan (2014) yapılan çalışmada "Kelimelerin Örnekendirme Yöntemi ile Ses Kaydı Olarak Öğrenciye Sunulması" ve "Metinlerin ve Sorularının Seslendirilerek Öğrenciye Sunulması" şeklinde iki uygulama bölümüne yer verilmiştir. Görüldüğü üzere Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen görme engelliler için metin uyarlama çalışması yapılmamıştır. Bu eksikliği doldurmak ve alana bir katkı sağlamak adına bu çalışmada Memduh Şevket Esendal'ın "Otlakçı" hikâyesi B1 seviyesine uyarlanmıştır. Uyarlama aşamasında Türkiye Maarif Vakfı'nın hazırladığı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan B1 seviyesi dil bilgisi yapıları ve Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (TELC, 2013) okuma-anlama becerisi kazanım ve dil düzeyleri için yeterlilik ölçütleri esas alınmıştır. Ancak Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı'ndaki B1 seviyesindeki dil bilgisi yapıları da dikkate alınmıştır. Uyarlanan metin Braille alfabesiyle yazılmış ve dil becerileri dikkate alınarak etkinlikler tasarlanmıştır.

Edebi eserlerin uyarlama çalışması yapılmadan doğrudan kullanılmasının temel ve orta düzeyde Türkçe öğrenenler için zorlayıcı olacağı hedef dile karşı olumsuz tutum geliştirebileceği anlaşılmaktadır. Uyarlanmış metinler ile hedeflenen ise başta okuma becerisi olmak üzere dört temel dil becerisine de anlamlı katkı sağlamak ve hedef dilin öğrenim sürecini de önyargılardan arınmış bir hâle getirmektir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen görme engelliler için bir materyal geliştirmeye çalışmaktır. Bu amaçla Memduh Şevket Esendal'ın "Otlakçı" adlı hikâyesi B1 seviyesine uyarlanmış ve uyarlanmış metin Braille alfabesi ile yazılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Alan yazında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen görme engellilere yönelik uyarlanmış metin çalışmalarına rastlanmamıştır. Bu çalışma bu alandaki boşluğu doldurmak ve alana katkı sağlamak bakımından önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada bilimsel araştırma türlerinden nitel araştırma türünde tasarlanmıştır. Nitel araştırmada istatistiksel işlemler veya sayısal bir araç kullanmadan bilimsel sonuçlar elde edilmektedir (Altunışık ve diğerleri, 2005). Başka bir ifadeyle nitel araştırmada, nitel veri toplama teknikleri kullanılarak durumlar bütüne önem veren bir anlayışla araştırılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Araştırma Deseni

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen görme engelliler için yardımcı materyal kazandırmayı amaçlayan bu araştırma nitel desende yapılandırılmış tasarım ve geliştirme çalışmasıdır. Tasarım ve geliştirme araştırmasında odak noktası, bilimsel veriler ışığında yeni ürünler geliştirmek ve yeni bilgilere ulaşmaktır (Büyüköztürk, 2018). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen görme engelli bireyler için yardımcı bir kaynak oluşturmayı amaçlayan bu çalışmada, yardımcı okuma metni tasarlanmış ve geliştirilmiştir.

İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesi, Memduh Şevket Esendal'ın "Otlakçı" adlı hikâyesidir. İnceleme nesnesini oluşturan hikâye yabancılara Türkçe öğretimi B1 seviyesine göre uyarlanmıştır. "Otlakçı" hikâyesi hayatın içinden gerçek karakterlerin olduğu, kısa bir zaman diliminde geçen bir hikâyedir. Hikâyede bir otlakçı, otlakçıdan dolayı mağduriyet yaşayan, aynı zamanda anlatıcı olan kişi ve onların konuşmalarına şahit olup yer yer onlara katılan kahvedeki diğer kişiler yer almaktadır. Hikâye, günlük hayatın içinden sıradan bir anın alınmasıyla oluşturulmuş bir kurguya sahiptir. Zaman belli değildir, mekân ise bir kahve ve anlatıcının evinden oluşmaktadır. Hikâye sade ve anlaşılır bir anlatıma sahiptir.

Araştırmanın Güvenirliği

Otlakçı adlı hikâyesinin yabancılara Türkçe öğretimi için uygun olduğuna dair alan uzmanlarının olumlu görüşü sonrasında B1 seviyesine uyarlanmıştır. Araştırmacı tarafından yapılan uyarlama çalışması uzman görüşüne sunulmuş, uzmanların yaptıkları uyarı ve düzeltmeler dikkate alınarak uyarlama metnine son şekli verilmiştir.

UYGULAMA

Çalışmada Bölükbaş'ın (2015) çalışmasında belirtilen metin sadeleştirme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bölükbaş'a (2015) göre metin sadeleştirmede *koruma*, *özetleme*, *silme* ve *değiştirme* tekniklerinden faydalanılabilir. *Koruma* metnin zor ya da anlamaya engel olmayan kısımlarının herhangi bir işleme tabi tutulmadan olduğu gibi bırakılması demektir. *Özetleme* bir metnin anlamını koruyarak basit bir biçimde ya da kısaca yeniden söylenmesidir. *Silme* metnin anlamına doğrudan katkısı olmayan ya da ayrıntı içeren bazı bölümlerin metinden çıkarılmasıdır. *Değiştirme* öğrencinin düzeyinin üstünde olan sözcük ve yapıların, aynı anlamı verecek şekilde öğrencinin bildiği sözcük ve yapılarla değiştirilmesidir.

Değiştirme sözcüksel, sözdizimsel, sözcüksel-sözdizimsel değiştirme ve biçimsel değiştirme stratejileri kullanılarak yapılır.

Sözcüksel değiştirmeye aşağıdaki durumlarda başvurulabilir:

a. Az kullanılan sözcük ya da ifadenin, daha sık kullanılan sözcük ya da ifadeyle değiştirilmesi.

b. Cümleden bazı sözcük ya da ifadelerin atılarak sözcüksel yoğunluğun azaltılması.

c. Anlamayı kolaylaştırmak amacıyla cümleye yeni sözcük ya da ifadelerin eklenmesi.

Sözdizimsel değiştirme aşağıdaki durumlarda uygulanabilir:

a. Devrik cümlelerin kurallı hale dönüştürülmesi ve cümledeki sözcüklerin ya da ifadelerin yeniden sıralanması.

b. Uzun cümlelerin kısa cümlelere ve bağlı, sıralı ya da bileşik cümlelerin basit cümlelere dönüştürülmesi, yani cümlelerin bölünmesi.

c. Anlamayı kolaylaştırmak amacıyla ayrı cümlelerin sebep-sonuç, amaç-sonuç, zıtlık, vb anlamı taşıyan bağlaçlarla birleştirilmesi.

Sözcüksel-sözdizimsel değiştirme aşağıda durumlarda görülebilir:

a. Sözcük, ifade ve yapıların tekrarından kaçınarak metni küçültme.

b. Yapısal ve anlamsal olarak karmaşık olan ifadeleri yeniden kurma.

c. Cümledeki örtük anlatımları ya da anlaşılması zor yapıları açıklamak için metne eklemeler yapma.

Biçimsel değiştirme ise anlamayı kolaylaştırmak amacıyla bir paragrafın birkaç parçaya bölünmesi ya da bağlaçlar kullanılarak iki paragrafın birleştirilmesidir.

Bu çalışmada hikâyenin sadeleştirilmesinde koruma, özetleme, silme ve değiştirme tekniklerinin hepsi kullanılmış olup en çok kullanılan teknik ise değiştirme tekniği olmuştur.

Metnin Uyarlanmasına İlişkin Örnek Uygulamalar ve Bunların Braille Alfabetiyle Yazılması

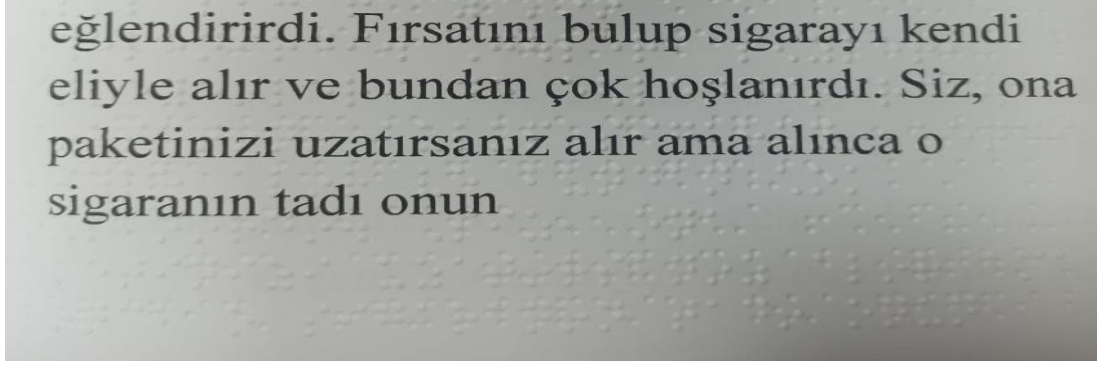
“Otlakçı” hikâyesinde yapılan sadeleştirme çalışmasından bazı örnek cümleler ve Braille alfabetiyle yazılmış şekilleri açıklamalarıyla beraber aşağıda verilmiştir. Örnekler uyarlama işlemlerinin alt başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Değiştirme İşleminin Uygulandığı Örnekler

Özgün cümle: En çok hoşlandığı da fırsatını düşürüp sigarayı kendi eliyle almasında idi.

Uyarlanmış cümle: Fırsatını bulup sigarayı kendi eliyle alır ve bundan çok hoşlanırdı.

“-DİK” sıfat fiil eki hedef seviyenin üzerinde olması sebebiyle cümleden çıkarılmıştır. “Fırsatını düşürmek” ifadesi anlamayı zorlaştıracığı düşüncesiyle “fırsatını bulmak” ifadesi ile değiştirilmiştir. “Cigara” sözcüğü yanlış bir kullanım olmasından ötürü cümleden çıkarılmış ve yerine “sigara” sözcüğü yazılmıştır. Alınan uzman görüşü neticesinde cümlelerin bu şekilde uyarlanması gerektiği düşünülmüştür.

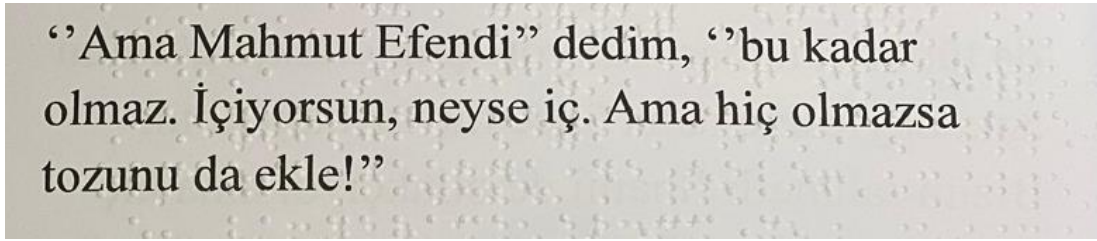

Şekil 1. Uyarlanmış Cümlelerin Braille Alfabeti İle Yazılması

Özgün cümle: Ama Mahmut Efendi, bu kadar da olmaz. İçiyorsun, neyse iç. Ama hiç olmazsa tozunu da katık et!

Uyarlanmış cümle: Ama Mahmut Efendi, bu kadar da olmaz. İçiyorsun, neyse iç. Ama hiç olmazsa tozunu da ekle!

Bölükbaş'a (2015) göre düzeyin üstünde olan sözcük ve yapıların, aynı anlamı verecek şekilde öğrencinin bildiği sözcük ve yapılarla değiştirilmelidir. 'Katık etmek' ifadesi hedef düzeyin üzerinde bir ifade olması sebebiyle, düzeye uygun olarak 'eklemek' sözcüğü kullanılmıştır.

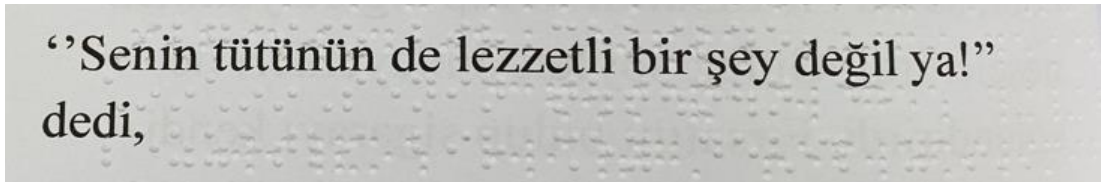

Şekil 2. Uyarlanmış Cümlelerin Braille Alfabeti İle Yazılması

Özgün cümle: Senin tütünün de içimli bir şey değil ya!

Orijinal cümle: Senin tütünün de lezzetli bir şey değil ya!

Bölükbaş'a (2015) göre az kullanılan sözcük ya da ifadenin daha sık kullanılan sözcük ya da ifade ile değiştirilmelidir. Bu sebeple cümleden 'içimli' sözcüğü çıkarılmış, yerine 'lezzetli' sözcüğü yazılmıştır.

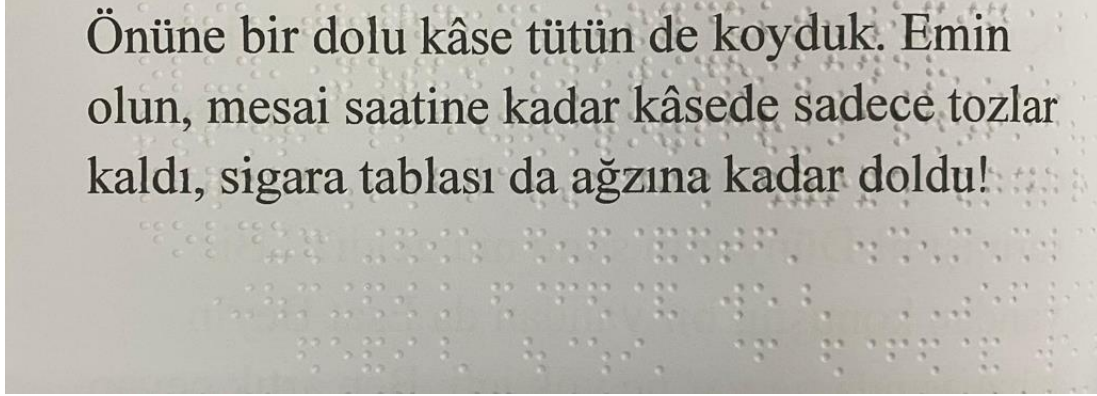

Şekil 3. Uyarlanmış Cümlelerin Braille Alfabeti İle Yazılması

Özgün cümle: Kardaşım, emin olun, kalem vaktine kadar kâsenin dibinde yalnız tozlar kaldı, cıgara tablası da ağzına kadar doldu!

Uyarlanmış cümle: Emin olun, mesai saatine kadar kâsede sadece tozlar kaldı, sigara tablası da ağzına kadar doldu!

Günümüzde “kalem saati” söz grubunun kullanımı yaygın olmadığı için yerine “mesai saati” söz grubu yazılmıştır.

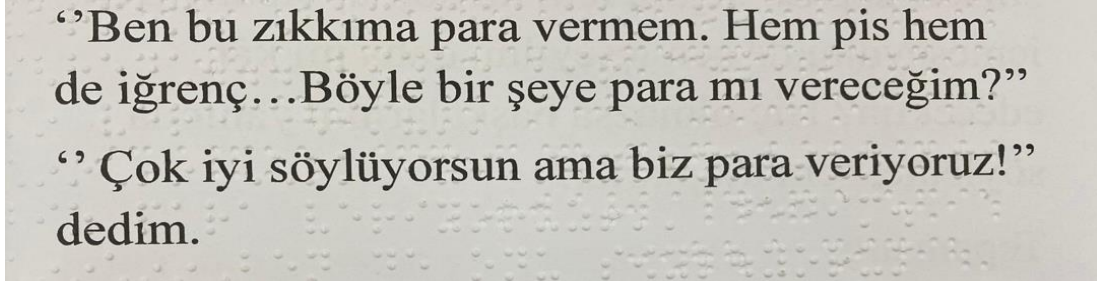
Şekil 4.Uyarlanmış Cümlelerin Braille Alfabesi İle Yazılması

Özetleme İşleminin Uygulandığı Örnekler

Özgün cümle: Ben bu zıkkıma para vermem. Mundar şey... Mekruh. Kalkıp üste de para vereceğim! İşim yoktu da...

Uyarlanmış cümle: Ben bu zıkkıma para vermem. Hem pis hem de iğrenç...Böyle bir şeye para mı vereceğim?’

Orijinal cümle anlamayı kolaylaştırmak amacıyla akıcı ve yalın bir şekilde özetlenerek yeniden yazılmıştır.

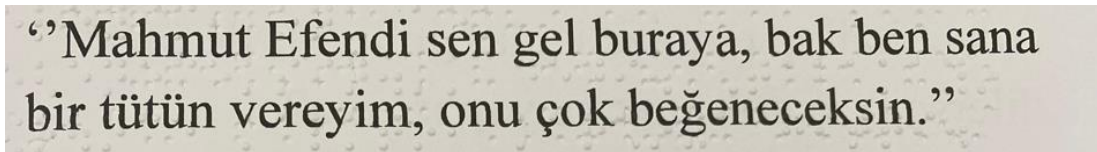

Şekil 5.Uyarlanmış Cümlelerin Braille Alfabesi İle Yazılması

Özgün cümle: Mahmut Efendi gel sen buraya, bak ben sana bir tütün vereyim, nasıl beğenirsin.

Uyarlanmış cümle: Mahmut Efendi sen gel buraya, bak ben sana bir tütün vereyim, onu çok beğeneceksin.

Metnin anlamı korunarak özetleme işlemi yapılmıştır.

Şekil 6.Uyarlanmış Cümlelerin Braille Alfabesi İle Yazılması

Özgün cümle: Canım senin kuruyasıca huyunun bana ziyanı olmasa ben de kırk yıl söylemem. Zıyanın bana dokunuyor.

Uyarlanmış cümle: Canım, senin kötülüğünün bana zararı olmasa ben de kırk yıl söylemem ama beni rahatsız ediyorsun.

Anlamı korunarak hedef seviyeye uygun dil yapıları ve sözcükler kullanarak yeniden yazılmıştır.

“Canım, senin kötülüğünün bana zararı olmasa ben de kırk yıl söylemem ama beni rahatsız ediyorsun.”

Şekil 7.Uyarlanmış Cümlelerin Braille Alfabesi İle Yazılması

Koruma İşleminin Uygulandığı Örnekler

Özgün cümle: Hırsızlık etmiyorum ya, zorla da almıyorum, tütünün saçağı dururken tozunu içecek kadar ahmak değilim.

Uyarlanmış cümle: Hırsızlık etmiyorum ya, zorla da almıyorum, tütünün saçağı dururken tozunu içecek kadar ahmak değilim.

Cümlede herhangi bir değişikliğe ihtiyaç duyulmadığından orijinal cümle korunmuştur.

“Bana neden ayıpmış?” dedi, “hırsızlık etmiyorum ya, zorla da almıyorum, tütünün saçağı dururken tozunu içmem. O kadar ahmak değilim.”

Şekil 8.Uyarlanmış Cümlelerin Braille Alfabesi İle Yazılması

Özgün cümle: Bunu nasıl içiyorsun? Kaçak içsen ondan daha iyi!

Uyarlanmış cümle: Bunu nasıl içiyorsun? Kaçak içsen ondan daha iyi!

Cümlede herhangi bir değişikliğe ihtiyaç duyulmadığından orijinal cümle korunmuştur.

“Bunu nasıl içiyorsun? Kaçak içsen ondan daha iyi!”

Şekil 9.Uyarlanmış Cümlelerin Braille Alfabesi İle Yazılması

Özgün cümle: Bir gün öfke ile kafana bir şey vururum, başıma bela olursun, anladın mı?

Uyarlanmış cümle: Bir gün öfke ile kafana bir şey vururum, başıma bela olursun, anladın mı?

Cümlede herhangi bir değişikliğe ihtiyaç duyulmadığından orijinal cümle korunmuştur.

benimle de konuşma.” dedim. “Bir gün öfke ile kafana bir şey vururum, başıma bela olursun, anladın mı? İşte bu kadar!”

Şekil 10.Uyarlanmış Cümlelerin Braille Alfabeti İle Yazılması

Silme İşleminin Uygulandığı Örnekler

Özgün cümle: Zıyan olmuş da dünya batmış.

Uyarlanmış cümle: Cümle, metnin anlamına doğrudan katkı sağlamaması ve anlamayı zorlaştırabileceği sebebiyle silinerek metinden çıkarılmıştır.

Özgün cümle: İnsan bazen boş bulunuyor.

Uyarlanmış cümle: Cümle, metnin anlamına doğrudan katkı sağlamaması ve anlamayı zorlaştırabileceği sebebiyle silinerek metinden çıkarılmıştır.

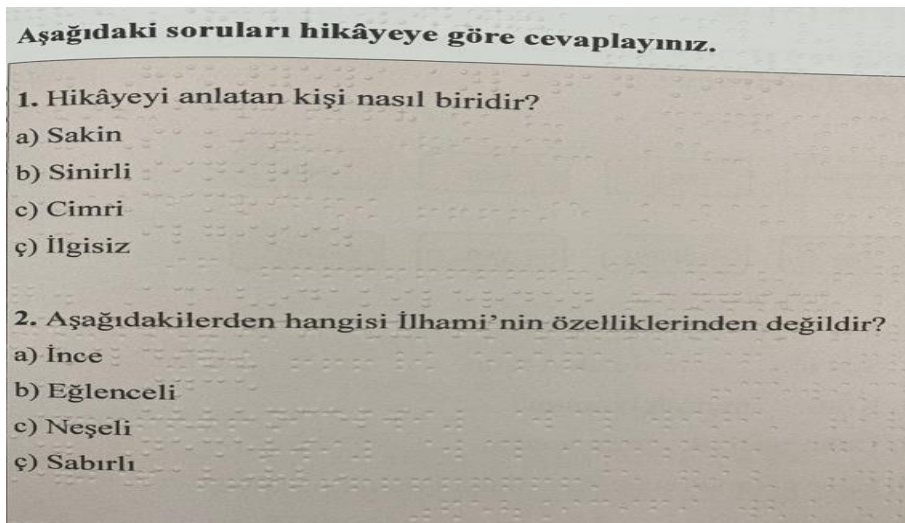
Özgün cümle: Benim yüzüm tutmaz.

Uyarlanmış cümle: Cümle, metnin anlamına doğrudan katkı sağlamaması ve anlamayı zorlaştırabileceği sebebiyle silinerek metinden çıkarılmıştır.

Uyarlamaya Yönelik Etkinlik Örnekleri

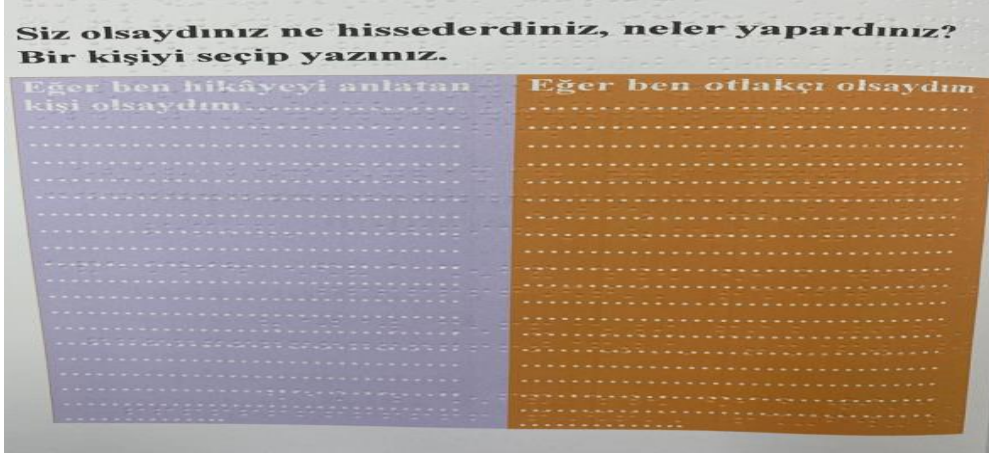
Uyarlanan metne uygun okuma ve anlama, yazma, konuşma ve dil yapılarını pekiştirmeye yönelik etkinlikler hazırlanmıştır.

1. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

Şekil 11.Okuma ve Anlama Becerisine Yönelik Etkinlik

2. Siz olsaydınız ne hissederdiniz, neler yapardınız? Bir kişiyi seçip yazınız.

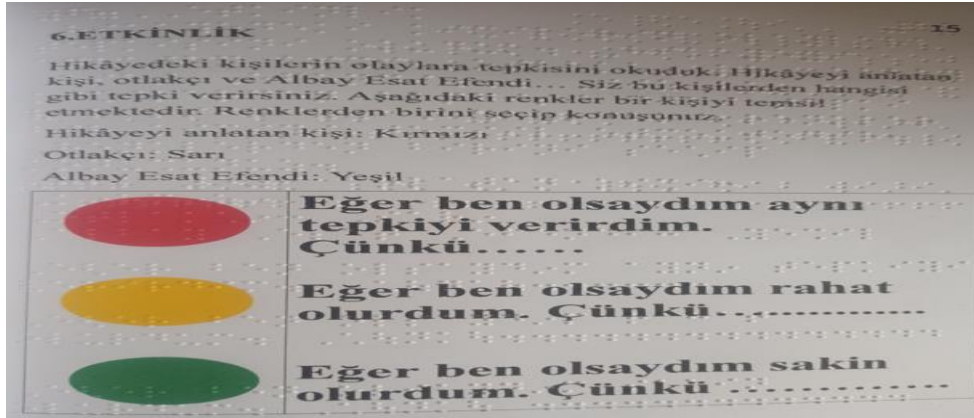
Şekil 12. Yazma Becerisine Yönelik Etkinlik

3. Hikâyedeki kişilerin olaylara tepkisini okuduk. Hikâyeyi anlatan kişi, otlakçı ve Albay Esat Efendi. Siz bu kişilerden hangisi gibi tepki verirdiniz?

Hikâyeyi anlatan kişi: Kırmızı/ Sinirli

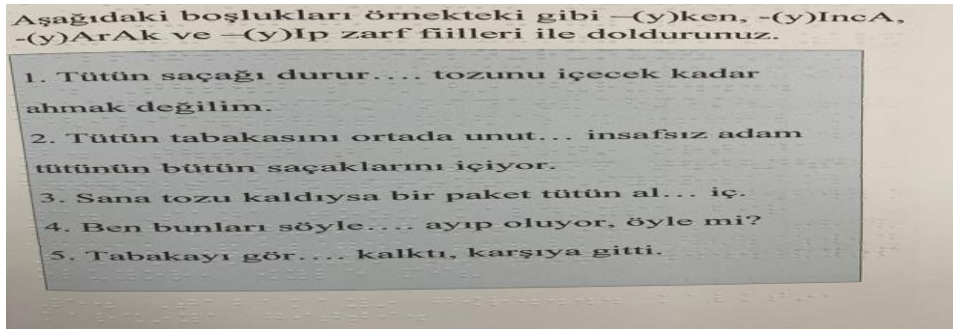
Otlakçı: Sarı/ İlgisiz

Albay Esat Efendi: Yeşil/ Sağduyulu

Şekil 13. Konuşma Becerisine Yönelik Etkinlik

4. Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi -(y)ken, -(y)IncA, -(y)ArAk ve -(y)Ip zarf fiilleri ile doldurunuz.

Şekil 14. Dil Bilgisi Öğretimine Yönelik Etkinlik

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma edebiyatımızın önemli yazarlarından Memduh Şevket Esendal'ın Otlakçı adlı hikâyesinin B1 seviyesine uygun olarak uyarlanması aracılığıyla görme engellilere materyal oluşturma amacı taşımaktadır. Hikâye, Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Metni'nde yer alan B1 düzeyi okuma kazanımları ve Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı'ndaki B1 dil yapıları esas alınarak uyarlanmıştır. Hikâye uyarlandıktan sonra sahada aktif görev alan uzmanlardan görüşler alınmış ve gerekli görülen düzeltmeler yapılmıştır. Uyarlanan hikâyeye uygun etkinlikler hazırlanmış ve Braille alfabesiyle yazılmıştır. Hikâyenin seçilmesindeki etmenlerin başında eğlenceli ve olay örgüsünün anlaşılır olması gelmektedir. B1 seviyesine uygun olmayan kelimeler ve dil yapıları hedef seviyeye göre değiştirilmiştir. Yazıldığı dönem itibarıyla günümüzde kullanılmayan kelimelerin olması, en çok sözcüksel değiştirme tekniğinin kullanılmasını gerektirmiştir. Metnin tamamının uyarlanması esnasında 46 adet sözcüksel değiştirme işlemi, 29 adet koruma işlemi, 8 adet özetleme işlemi, 7 adet silme işlemi, 7 adet sözdizimsel değiştirme işlemi, 4 adet ekleme işlemi, 3 adet sözcüksel-sözdizimsel değiştirme işlemi ve 1 adet biçimsel değiştirme işlemi yapılmıştır. Görme engelliler için Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi, alanda kendini geliştirmeye açık olan bir sorun olarak ortadadır. Bu çalışma Türkçe öğrenmek isteyen görme engelli yabancılar için bir öneri niteliğinde olup buradan hareketle alandaki eksiklikler ve sorunlar tespit edilerek çözüm önerileri getirmek ve neler yapılabilir sorusunun cevabını aramaktır. Çalışmanın, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen görme engellilerin okuma becerilerini geliştirmelerinde kullanacakları materyal ihtiyacına yönelik literatüre katkı sağlayacağı ve bu konuda farkındalık oluşturacağı düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde seviyelere uygun sadeleştirme çalışmalarının olduğu ancak bu çalışmaların hiçbirinin görme engelliler için yapılmadığı görülmektedir. Bu çalışmadan yola çıkarak Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen görme engelliler için materyal geliştirmek isteyenler ve bu alanda çalışma yapacak olanlar için aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- İhtiyaç analizin yapılmasının öneminden hareketle, görme engelli öğrencilerle iş birliği yaparak ihtiyaçlarının belirlenmesi önerilir.
- Bireysel farklılıklara uygun materyal geliştirilmesi ve geliştirilen materyallerin amaca uygunluğu ve herkes tarafından ulaşılabilir olması önerilir.
- Öğretmenlerin de engelli bireylerin eğitim ve öğretim süreçlerine ilişkin bilinçli olmaları ve kendilerini geliştirecekleri programlara katılmaları önerilir.

KAYNAKÇA

- Açık, F., & Demir, A. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürler.
- Açıkgöz, F. (2006). *Teaching English as a Foreign Language to the Visually Impaired Young Learners in Turkey* [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ataman, A. (2009). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aydın, S. & Zengin, B. (2008). Yabancı Dil Öğreniminde Kaygı: Bir Literatür Özeti. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 4(1), 0-94.
- Bakan, H. (2012). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Bir Sadeleştirme Denemesi: Sait Faik Abasıyanık, Meserret Oteli*, [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Becel, A. (2014). Yabancılar Türkçe Öğretimi İçin Geliştirilen Müzikal Beyin Eğitmeni. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal Of Research İn Education And Teaching*, 3(3), 99-107.
- Bekleyen, D.N. (2004). Foreign Language Anxiety. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (2), 37.
- Bölükbaş, F. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Dil Düzeylerine Göre Sadeleştirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Özel Sayı, 924-935.
- Bulut, S. (2015). Görme Engellilere Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi. *Kesit Akademi Dergisi*, 1, 138-173.
- Bulut, S. (2016). Görme Engellilere Ana Dilde Türkçe Edebiyat Osmanlı Türkçesi ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Üzerine Yapılan Çalışmalara Kısa Bir Bakış. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 11(11), 207-228.
- Bulut, S., Bulut, G., (2015). Görme Engellilere Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Üç Boyutlu Teknolojilerden Faydalanılması. İstanbul Aydın Üniversitesi Uluslararası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sempozyumu.
- Durmuş, M. (2013). *Yabancılar Türkçe Öğretimi*. Grafiker Yayınları.
- Güzel.A. & Barın, E. (2016). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Akçağ Yayınları.
- Kutlu, A. (2015). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin'in Kaşığı ve Perili Köşk Adlı Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması*, [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Melanlıoğlu, D. (2021). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Gizil Güç: Tutumlar*. Kesit Yayınları.
- Polat, T. (1992). Öğrenme Gelenekleri ve Yabancı Dil Kazanımı. *Almanca Dil Dergisi, Türkiye Almanca Öğretmenleri Derneği Yayınları*, 4, 28.
- Polat, T. (1990). Kültürlerarası Bildirişimde Etkin Bir Süreç: *Yabancı Dilde Okuma Anlama, Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi VII*, 69-90.
- Yanpar, T. Yıldırım, S. (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, O. (2013). *Yeni Türk Edebiyatı Metinlerinin A1-A2 Düzeyine Uyarlanması ve Çalışması Örneği*, [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, Y. (2021). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Kapsamında Ömer Seyfettin'in Bazı Hikâyelerinin B1 Seviyesine Uyarlanması*, [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yiğit, S., Gökdoğan, E., (2014). Görme Engelli Yabancılar Türkçe Öğretiminde, Ses Kayıtlarıyla Kelime Öğretiminin ve Kitap Seslendirmelerinin Öğrenime Katkısı: Bir Nitel Araştırma. Uluslararası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sempozyumu: "Teknoloji Tabanlı Öğretim" (Yunus Emre Enstitüsü & Türk Dil Kurumu).